

Täysistunto

Maanantai 16.12.2024 klo 12.00—1.04

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 161/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2024 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Siponen.

Keskustelu

22.36 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tämä ammatillisen koulutuksen uudistus, joka sisältää useita esityksiä. Keskusta on tässä muutamien muiden ryhmien kanssa tehnyt tähän vastalauseen. Tässä uudistuksessa on myöskin ihan hyviä osia, mutta kokonaisuudessaan emme pysty kuitenkaan näitä kaikkia hyväksymään.

Tietenkin tässä ovat, arvoisa rouva puhemies, pohjalla nämä ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaukset. Ammatilliset osaajat ovat maamme osaamisen kivijalka, joita tarvitaan suuresti niin suomalaisen vientiteollisuuden tarpeisiin, palvelualoille kuin sosiaali- ja terveysalan töihin. Nämä leikkaukset heikentävät kohtuuttomasti erityisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin ja työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli kymmenen prosenttia.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakipaketissa on tämä toiminnan ohjauksen kokeilu. Se, mikä tietysti on meissä keskustalaisissakin herättänyt huolta, on se, että tähän kokeiluun pääsee mukaan vain 40 koulutuksen järjestäjää. On todella tärkeätä, että tämä ei johda samalla jakoon voittajiin ja häviäjiin. Sen, miten nämä 40 valitaan, tulee olla avointa ja selkeää, koska kyseessä on kuitenkin todella pitkä, kahdeksan vuoden, kokeilu. Nähtäväksi jää, miten käy näille muille ammatillisen koulutuksen järjestäjille, koska nämä kokeiluun kuuluvat saavat aika paljon vapauksia esimerkiksi järjestää opetusta englannin kielellä ja monella tavalla vapauksia järjestää koulutusta ja siis samalla alueella, jossa on muita koulutuksen järjestäjiä. Se tietysti herättää meissä huolta. Tässä kokeilussa on myönteistä, että mukaan päässeet saavat joustavasti valita niitä koulutuksia, työvoimakoulutuksia ja myös antaa englanninkielistä koulutusta. On myös muistettava, että pienten ja keskisuurten yri-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

tysten yksi merkittävin kasvun este on osaajapula, ja tämä kokeilu voi parhaimmillaan antaa hyvät keinot alueen elinvoiman tukemiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Toinen kokonaisuus on tämä oppimisen tuki, tärkeä ja kannatettava uudistus. Toki tämäkin herättää meissä huolta, että miten tämä onnistuu, kun alle laitetaan nämä 120 miljoonan euron leikkaukset. Jotta tämä uudistus toteutuu hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti, toimintaa on uudelleenorganisoidava ja henkilöstölle on annettava täydennyskoulutusta. Kymmenen miljoonan euron lisärahoitus tähän oppimisen tukeen ei riitä mitenkään paikkaamaan ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron ja opettajien täydennyskoulutuksesta tehtyjen leikkausten vaikutuksia.

No sitten, arvoisa rouva puhemies, tämä rahoitusuudistus, ja tässä on iso muutos varsin lyhyellä väliajalla aikaisempaan Sipilän kauden reformiin nähden. Ongelmallista tässä rahoitusuudistuksessa on se, että rahoituksen ennakoitavuus heikkenee ja tässä uudistuksessa poistetaan erityisen tuen korotuskerroin. Ja, arvoisa rouva puhemies, tässä on tietysti huomioitava se, että yksityisen koulutuksen järjestäjän muutos, vuosittainen muutos, nykyiseen rahoitustasoon voi olla merkittävää, vaikka siinä tehdäänkin niitä tasoituksia, että ne eivät aivan täydellä voimalla kohdistukaan koulutuksen järjestäjiin.

Eräs ongelma on nämä niin sanotut rahoituskorit, joista tässä on kevästä asti tuolla taustalla käyty vääntöä. Tietysti se, mikä siellä on erityisesti huolestuttanut, on tämä luonnonvara-alojen koulutuksen rahoitustaso jatkossa. Käsittääkseni se ei ole edelleenkään ratkenut vielä, mikä se taso tulee olemaan, mihin koriin nämä luonnonvara-alat kuuluvat. Tämä on tietysti yksi asia. Vaikka ne menevätkin asetuksella ja eivät ole eduskunnan suoraan päätettävissä, tämä lisää riskejä ja huolta myöskin tässä rahoitusuudistuksessa, että me ei tässä vaiheessa vielä tiedetä, mihin koriin mitkäkin koulutusalat kuuluvat. Tämä on meistä myöskin ongelma, että tähän rahoitukseen ei enää lasketa heinäkuuta opiskelijavuoteen, mikä on huononnus, koska työharjoittelut monella alalla voivat toteutua heinäkuussa, esimerkiksi ravintoloissa ja majoitusalailla, ja tämä muutos tulee pidentämään opiskeluajoja. Positiivista tässä on se, että nämä lyhyemmät tutkinnon osat mahdollistetaan.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tämän edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotukset hylätään ja että hyväksytään kuusi lausumaa. Ja nämä lausumaehdotukset ovat:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kokeilun vaikutuksia ja turvaa myös kokeilun ulkopuolelle jäävien ammatillista koulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset ja kehittymismahdollisuudet kokeilun aikana.

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo sivistysvaliokunnalle väliarvioinnin kokeilun vaikutuksista keväällä 2029.

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ammatillisen koulutuksen leikkausten vaikutuksia koulutuksen laatuun, opiskelijoiden opintojen etenemiseen ja menestykseen sekä koulutuksen saavutettavuuteen koko Suomessa ja tuo tarvittaessa eduskunnalle viivyttämättä tilannetta korjaavat esitykset.

Eduskunta edellyttää, että rahoitusmallin tultua voimaan tarkastellaan noin kahden vuoden kuluttua siitä, miten uudistus on vaikuttanut opiskelijoiden saaman lähiopetuksen ja tuen määrään sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjonnan määrään ja saavutettavuuteen.”

Ja lisäksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten muun ammatillisen koulutuksen poistaminen koulutusmuotona vaikuttaa työvoiman saatavuuteen kiinteistö- ja rakennusalan täydentäviä pätevyysvaatimuksia edellyttävien tehtävien kohdalla ja varmistaa alan koulutuksen jatkuvuuden.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

Ja viimeisenä: ”Eduskunta edellyttää, että opettajien ja erityisopettajien antamaa tuen määrää sekä rahoituksen kohdentumista oppimisen tukeen ammatillisessa koulutuksessa sekä rahoitusleikkausten vaikutuksia oppimisen tukeen seurataan vuosittain.” — Kiitos, puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

22.43 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Tämä ammatillisen koulutuksen toiminnan ohjauksen kokeilulaki herättää sikäli kyllä kysymyksiä, että miksi vain 40 koulutuksen järjestäjää eli 30 prosenttia koulutuksen järjestäjistä valitaan tähän kahdeksanvuotiseen eli suhteellisen pitkään kokeiluun mukaan.

Valintakriteerit ja pisteytys olisi syytä tehdä läpinäkyvin perustein. Kokeilulain osalta on arvioitava sen vaikutuksia koko koulutuksen järjestäjäverkkoon, opiskelupaikkojen saatavuuteen, alueellisten tarpeiden ja huoltovarmuuden näkökulmaan sekä koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiin varsinkin niillä alueilla, jonka koulutuksen järjestäjät eivät ole koulutuksen kokeilussa mukana.

Ammatilliseen koulutukseen on nyt hallituksen toimesta suunnattu ylipäättään yli 120 miljoonan euron leikkaukset. Jo nykyisellään ammatillista koulutusta vaivaa pula lähiopeutuksesta, tunteja on jouduttu nipistämään, siirretty oppimista harjoitteluun tai työpaikoille. Nyt hallitus on raskaasti uudistamassa myös ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia, jossa tutkintokertoimien muutokset aiheuttavat massiivisia leikkauksia alueilla. Koulutuksen järjestäjien järjestämisluvista on myös poistettu opiskelijavuosien minimimäärä asetuksella, ja erityisen tuen kerroin poistuu. Lisäksi hallitus on jo lopettanut aikuiskoulutustuen, eikä korvaavasta mallista ole vielä kukaan tietoa. Nykyajan työelämä vaatii vahvaa koulutus-pohjaa, mutta myös valmiuksia oman osaamisen kehittämiseen ja päivittämiseen. Hallitus romuttaa näillä toimillaan jatkuvan oppimisen ideologiaa ja laskee tietoisesti Suomen osaamistasoa.

Hallitus on jälleen kerran pettänyt koulutuslupauksen ja laskee tietoisesti Suomen nuorten ja aikuisten mahdollisuutta kouluttautua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

22.45 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Ilta on pitkällä, 22.45, ja käydään tärkeää keskustelua koulutuksesta. Ihan ensimmäiseksi, rouva puhemies, täytyy ensinnäkin edustaja Siposta kiittää, tätä meidän liikuntamaikkaa, Kiuruveden ääntä ja voimaa täällä eduskunnassa, hyvistä esityksestä — tulen sitä kannattamaan. Edustaja Siponenhan tässä lausumaehdotuksetkin luki, ja sen pohjalta kaikkia näitä hänen esityksiään tulen kannattamaan.

Samaan aikaan tähän puheenvuoroni loppuun vähän ihmettelen — kun tästä luonnonvara-alojen rahoituksestakin edustaja Siponen toi esille — kun edustaja Mäenpää, perussuomalaisen kansanedustaja, on pitänyt jatkuvan oppimisen puolesta puheenvuoroja niin viime vaalikaudella oppositiossa kuin myös tällä vaalikaudella hallituspuolueen edustajana. Edustaja Mäenpäälle ja koko hallituksen suuntaan nyt vain viesti siitä, että kun te puhutte, ja me kaikki eduskunnassa puhumme, yhdellä suulla huoltovarmuudesta, ruokaturvallisuudesta, jotka ovat tähän maailmanaikaan hyvin tärkeitä aiheita, niin pidetään kuitenkin huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

li, että nämä toteutuvat niin, että luonnonvara-alojen opiskelijoitten tilanteeseen osaa myös hallitus vastata niin, että rahoitus turvataan.

Totta kai on omituista, että 120 miljoonan euron säästötavoitteet on ammatillisen koulutuksen suuntaan nyt hallituksen toimesta esitetty. Meillä on tämä vaihtoehtobudjetti, jonka pohjalta käymme myös keskustelua tämän viikon aikana, ja olemme esittäneet, että maamme osaamisen kivijalan elikkä ammatillisen koulutuksen suuntaan ei tulisi asettaa tällomaisia leikkaustoimenpiteitä, 120:tä miljoonaa euroa.

Puhemies! Niin kuin jo alussa totesin, kannatan edustaja Siposen tekemiä esityksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

22.47 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Tällä hetkellä tutkintojen järjestämislupaprosessit ovat liian hitaita, ja kokonaisuutta pitää kehittää. Monilla alueilla tapahtuu nopeita osaamistarvemuutoksia työelämän muutoksien kiihtyessä, ja tämän vuoksi on hyvä, että tarkastellaan uusia koulutuksen toteuttamisvaihtoehtoja.

Olen tänään puhunut edellisissä puheenvuoroissa paljon riskeistä, ja käsiteltävänä oleviin lakimuutoksiin liittyy niitä myös. On varmistettava, että toiminnanohjauksen kokeiluun pääsevät vain ne tahot, joilla on kyvykkyyttä järjestää koulutusta. Olen itse seurannut toisen asteen ammatillisen koulutuksen muutosta useita vuosia ollessani prosessiteollisuuden työelämätoimikunnan puheenjohtajistossa, ja yksi esille tullut vaara on ollut, pysyykö opetuksen laatu vaadittavalla tasolla ja ettei taso vaihtelee johtuen eri työssäoppimispaikoista tai koulutuksen järjestäjistä. Valmisteilla oleva uudistus tulee toteuttaa niin, että ammatillisen koulutuksen toiminnallinen vakaus saadaan pidemmäksi ajaksi kuin vain yhdeksi hallituskaudeksi. Toiminnanohjauksen kokeilun tavoitteena onkin löytää niitä työkaluja, joilla ministeriöstä voidaan tukea nykyistä paremmin koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta. Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja, ja tässä piilee riski siitä, että pystytäänkö se opetuksen laatu todellisuudessa varmistamaan.

Koulutuksen järjestäjien, työelämän edustajien ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä vuoropuhelua pitää myös kehittää. Toimintaympäristöä tulee haastamaan se tosiasia, että koulutuksen järjestäjiä pidetään kahdeksan vuotta keskenään erilaisessa asemassa tämän kokeilun vuoksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työpanos ei saa kulua vain näiden 40 koulutuksen järjestäjän ohjauskeskusteluihin ja kokeilun seurantaan, vaan kokeiluun kuulumattomien koulutuksen järjestäjien järjestämislupahakemukset tulee käsitellä myös kohdullisessa ajassa.

Arvoisa puhemies! Vielä työpaikalta muutamia huomioita, eli opiskelijat tulevat harjoittelujaksoille työpaikoille yhä hatarammilla tiedoilla, ja työyhteisöissä ei ole välttämättä riittävästi pedagogista osaamista opetus- ja ohjaustehtäviin. Enkä ole kuullut koskaan kenenkään kysyvän, että miten siellä työpaikoilla harjoittelujaksoilla olevien työnopastajat jaksavat tämän kokonaisuuden kanssa, koska he tekevät sitä työnopastusta siinä oman työn ohessa. Tämä on sellainen kysymys, mihin toivoisinkin, että yhä useammin kiinnitettäisiin myös huomiota. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

22.50 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Elikkä meillä on käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi.

En tiedä, onko tuo toiminnanohjaus sanana kovin fiksu tässä, mutta mitä se nyt sisältää, niin sitä ollaan muuttamassa sillä tavalla, että järjestetään tällainen kahdeksanvuotinen kokeilu ja sinne otetaan 40 koulutuksen järjestäjää, joiden järjestämisluvut korvattaisiin määrääjäksi kokeiluluvulla. Kokeiluluvan saaneilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesseen kuuluvia tutkintoja. Tämä on toisaalta hyvä, että sinne on otettu vähän niin kuin vapautta ottaa niitä eri tutkintoja mukaan.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteutumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Arvoisa rouva puhemies! Täältä muutaman poiminnan otan:

Elikkä hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus uudistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia ja koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen.

Sitten täällä on erillisenä mainintana se, että huoltovarmuuden varmistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava, että kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastataan riittävästi. Tästä olen itsekkin omalta osaltani yrittänyt huolehtia erityisesti tuon maatalouden opetuksen suhteen, jossa tavallansa kerroin oli ihan hyvä, mutta sitten näitä laskenta-perusteita oli sillä tavalla muutettu, että tuntui, että se jäisi vähän taakse siitä. Mutta ymmärtäisin, että tätä asiaa vielä käsitellään ja sitä yritetään parantaa. Elikkä on tiettyjä aloja, kuten maatalousala, joka on tavallansa kalliimpaa järjestää, eli on aivan eri asia kouluttaa jotain, en minä tiedä, olisiko merkonomeja tai jotain tällaista, kuin että koulutetaan maatalousalalla. Siellä on kuitenkin niin, että koulun pitää pyrkiä pysymään siinä nykyaikaisessa kehityksessä, kun siellä on kalliita traktoreita, kaikenlaisia koneita, ja niitä joudutaan uusimaan, niin että toivon, että tämä maatalousala — ja nämä muutkin alat, kun siellä muun muassa metsäkoneenkuljettajan ala oli huomioitu paremmin kuin maatalousala — siellä ministeriössä vielä tarkentuisi paremmaksi tai että sitä koulutushintaa nostettaisiin niin sanotusti parempaan koriin.

Sitten nämä osittain muuttuvat, nämä tuen kertoimet, ja toivon, että kuitenkin erityisopetuksesta maksettaisiin sillä tavalla, että ne opiskelijat, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa, saavat sellaista heille kuuluvaa opetusta. Tämä on kyllä ollut semmoinen, mitä olen itsekkin omalla opettajaurallani katsonut, että kyllä aika laaja haitari on ollut siinä, että mihin sitä käytetään sitä rahaa. Joissakin oppilaitoksissa tuntuu, että erityisen tuen opiskelija, josta on maksettu kalliimpaa hintaa, ei välttämättä ole saanut muuhun ryhmään verrattuna juuri mitään niin sanottua ekstraopetusta, ja toisessa siihen on taas suhtauduttu hyvin vakavasti. Toivon, että näitä pystytään järjestämään, ja vielä toivoisin, että nämä erityisen tuen tarpeessa olevat oppilaat sijoitettaisiin pienluokkiin ja pienryhmiin, joissa heitä pystytään siten paremmin ohjaamaan oman tarpeensa mukaan. Olen itse toiminut joskus tällaisen pienryhmän opettajana, ja se on ollut kyllä niin kuin hyvin joustavaa ja minun mielestäni hyvillä tuloksilla sieltä on päästy töihin sitten.

Ehdotetun kokeilulainsäädännön mukaisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi ennen opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitettavaa ehdotusta käydä alueensa tavoittei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

ta läpi toimintaympäristönsä keskeisten edustajien kanssa. Elikkä nämä alueelliset vaatimukset pitää niin kuin ottaa huomioon siinä, että mitä kullakin alueella tarvitaan, ettei nyt lähdetä opettamaan leipureita, jos autonasentajista on pulaa, niin sanotusti karkeasti näin.

Kokeilussa mukana olevien ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuudet laajenisivat ja monipuolistuivat. Tämä on tämän kokeilun tavoite ja antaa vapauksia näille järjestäjille.

Mutta se, mikä ihan ylipääntensä huolestuttaa ja täällä joissakin puheenvuorossa nousi esiin, on se lähiopetuksen määrä. Ammattikouluissa läpi Suomen lähiopetuksen määrät ovat laskeneet huomattavasti. Silloin, kun olen itse ollut opiskelemaan ammattikoulussa, niin meillä oli 38 tuntia viikossa, ja nyt se on laskenut varmaan keskimäärin noin 23 tuntiin viikossa, ja tiedän, että on ollut joitakin jaksoja joissakin oppilaitoksissa, että lähiopetusta on ollut 16 tuntia. Tämä on ihan järkyttävä tämä tilanne. Ja kuitenkin ehkä kaikista tärkein, mitä työnantajat odottavat tältä ammattikouluajalta on, että nämä nuoret saisivat perustaidot siitä alustansa ja oppisivat kellon ja työajat, [Puhemies koputtaa] että työpäivähän alkaa kahdeksalta ja se loppuu neljältä. Tämä on ihan nykypäivän nuorille aika tiukka haaste jo, jos he sen opiskelunsa ohessa oppivat. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

22.58 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tässä edustaja Mäenpään puheenvuorossa tuli näitä hyviä huomioita tästä esityksestä, niin olen silti kyllä varsin huolissani siitä, että vaikka hallituksella on hyviä aikeita ammatillisen koulutuksen toteuttamiseen, niin mikä niiden lopputulos sitten on. Kun 120 miljoonaa euroa leikataan ammatillisesta opetuksesta, se väistämättä tarkoittaa sitä, että myös lähiopetuksesta leikataan, nuorten opetuksesta leikataan ja mahdollisesti opetus siirtyy entistä enemmän työpaikoille. [Juha Mäenpää: Tai sitä järjeistetään!] Olen todella huolissani siitä, mistä me tulemme saamaan työvoimaa tulevaisuudessa.

Se on hyvä — minkä havaitsin muun muassa edustaja Mäenpään puheenvuorossa — että hallitus myös haluaa kiinnittää huomiota siihen, että sidosryhmien kanssa keskustellaan. On todella surullista, että Suomessakin on tällä hetkellä tilanteita, joissa työvoimapolasta kärsivät työnantajat eivät saa ammatillisesta koulutuksesta sitä työvoimaa tai sitä koulutusta, jota he tarvitsisivat, vaan voidaan itsenäisesti tehdä päätöksiä alueella ja kouluttaa ihmisiä käytännössä alueen työvoiman saatavuuden ulkopuolelle, mikä sitten taas ei tietenkään tätä veto- ja pitovoimaa edesauta.

Toivon, että tässä olisi nyt pieni siemen siihen, että meillä myös tulevaisuudessa ammatillista koulutusta arvostettaisiin — vaikkakaan en voi olla toteamatta sitä, että kyllä nämä leikkaukset ammatillisesta koulutuksesta ovat sitä luokkaa, että vaikeaa on nähdä, että näillä leikkauksilla pystytään Suomea eteenpäin viemään tai tällä lainsäädännöllä näitä leikkauksia kompensoimaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen.

23.00 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässähän käsittelyssä todella ovat enemmänkin ammatillisen koulutuksen ohjaukseen liittyvät muutospakettisuudet, joissa voi nähdä monelta osin ihan myönteisiä merkkejä. Siltä osin yhdyn kyllä niihin huomioihin, joita esimerkiksi edustaja Mäenpää tuossa äskeisessä puheenvuorossaan käsitteli, ja tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

esityshän todella toteutuessaan siten, miten hallitus on tarkoittanut, varmasti helpottaa myös koulutuksen järjestäjien arkea.

Totta kai tähän liittyy sitten huoli siitä, millä tavalla ne mukaan valittavat koulutuksen järjestäjät nyt valikoituvat tähän kokeiluun. Siihen liittyen toivon todella, että se sitten tapahtuu aikanaan myös mahdollisimman avoimesti siten, että jokaisella koulutuksen järjestäjällä tosiasiallisesti olisi mahdollisuus nyt sitten tämän uuden lainsäädännön tuomia mahdollisuuksia hyödyntää, mikäli niin haluavat.

Arvoisa puhemies! Tätäkään kokonaisuutta ei todella voi irrottaa tästä ammatillisen koulutuksen muusta tilanteesta, ja siihen edellä edustaja Malm erittäin hyvin viittasi. Elikä samalla, kun me täällä tätä ohjausjärjestelmää ja rahoitusmalliakin tässä ollaan uudistamassa, tässä keltaisessa budjettikirjassa hallitus ensi vuoden osalta vähentää ammatillisen koulutuksen määrärahoja 120 miljoonalla. Ja aivan varmasti tällä 120 miljoonalla eurolla, joka ammatillisesta koulutuksesta ensi vuonna otetaan pois, on vaikutus esimerkiksi edelleen tähän lähiopetuksen määrään.

Yhdyn siinä aivan täysin edustaja Mäenpään mielipiteeseen, että kun me katsomme pidemmälläkin perspektiivillä, niin lähiopetuksen määrä on kokonaisuudessaan koko ajan vähentynyt. Varmasti voidaan ajatella, että kun on otettu uusia oppimismenetelmiäkin käyttöön, niin se on varmaan aivan luonnollista, että jonkun verran se on vähentynyt entisistä ajoista, mutta ei varmaan kukaan toivo, että meillä ammatillisia perustutkintoja tai erikoistutkintojakaan voisi nyt aivan täysin kirjekursseilla suorittaa. Senpä takia näiden rahoitusleikkausten kaikista negatiivisin vaikutus yleensä tuppaa olemaan se, että lähiopetuksen määrä vähenee, koska koulutuksen järjestäjät sitten joutuvat omaa talouttaan sopeuttamaan, ja yleensä se johtaa myös esimerkiksi opetushenkilöstön vähentämiseen. Tästähän on esimerkkejä, kun me katsomme niitä muutosneuvotteluita, joita eri puolilla koulutuksen järjestäjät ovat jo nyt pitäneet, ja useammat ovat jo ilmoittaneet, että uudet ovat sitten tulossa, kun nämä rahoitusleikkaukset astuvat voimaan.

Sen takia kannan kyllä huolta siitä, toteutuvatko tämänkään lainsäädännön hyvät esitykset, koska ammatillisen koulutuksen rahoitus nyt ensi vuonna merkittävästi laskee. Voisinpä veikata, että se ei ainakaan nyt paranna sitä tavoitetta, joka meillä varmaan kaikilla on yhteinen, että jatkossakin Suomen koulutusjärjestelmä on sellainen, että se pystyy takaamaan sen, että jokaisella työnantajalla on myös saatavissa sitä osaavaa työvoimaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eskelinen.

23.03 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Sinänsä ihan hyvä, että tätä ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä uudistetaan ja entistä enemmän kannustavaan suuntaan, mutta samaan aikaan, kun nämä rahoitusleikkaukset ovat olleet, on aika rajuja liikkeitä jouduttu alueilla koulutuksessa tekemään. Meilläkin satoja aloituspaikkoja lähtee, ja kymmeniä opetushenkilöstöön liittyviä henkilöitä on yt:n alla ja irtisanottu. Ei ihan paras lähtökohta nyt sitten tälle uudistukselle.

Tässä rahoituksessa on yksi ongelma, joka ei kohtelee tasapuolisesti, siis tämä työllistyminen. Eri alueet ovat ihan erilaisessa asemassa työllistymisen osalta, ja se kohtelee juuri niitä alueita, missä työllistymismahdollisuudet ovat heikot, täällä rahoituksen puolella eri tavalla kuin täällä isoilla alueilla, missä sitten työpaikkoja on tarjolla. Tällä hetkellä, kun katsoo avoimia työpaikkoja, näin heikko tilanne ei monessa maakunnassa ole ollut kymmeniä vuosia, ja tietysti 26:han tämä vasta lähtee sitten liikkeelle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

Täällä puhutaan koulutuksen alueellisesta työnjaosta. No, sinänsä ihan hyvä, mutta en usko, että siinä hirmusti päästään liikkeelle. Kyllähän jokainen, joka tämän kokeilun piiriin pääsee, katsoo aika omista lähtökohdistaan sitä koulutusta. Ja voi olla sitten näitä maatalouden ja erilaisia alueita, missä on nyt selvä aluepainotteisuus yritysten osalta, ja siellä on järkevää katsoa sitten sitä alueellista työnjakoa sen koulutuksen osalta. Itä-Suomessa aika tiivistä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät, ja tämän suuntaista keskustelua on jo aiemminkin käyty.

No sitten ehkä se kolmas iso asia on tämä TE-palvelu-uudistus ja sen kytkeminen entistä lähemmäksi tätä ammatillista koulutusta. Sehän nyt starttaa vuodenvaihteessa. Sitten tietysti olisi hyvä... Täällä on useassa kohdassa mainittu siitä yhteistyöstä, mutta lakihan ei suoraan ohjaa, velvoita, TE-palveluiden osalta sen erityisemmin. Mutta tässä on kaksi uudistusta nyt rinnakkain, ja äärimmäisen tärkeää erityisesti tuon työllisyyskriteerin osalta olisi, että TE-palvelut ja ammatillinen koulutus löytäisivät toisensa paremmin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

23.06 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, keskustan vaihtoehtobudjetissa ei ole näitä koulutusleikkauksia, ja se on meille tärkeä asia. Ei ole mitään juhlapuheita, vaan halutaan myöskin ammatillisen koulutuksen rahoituksesta huolehtia.

Ja mitä sitten tulee tähän luonnonvara-alan koulutukseen, mistä äsken tässä keskustelua käytiin, niin todellakin olimme viime keväänä hämmentyneitä, kun kuulimme, että tulisi jopa 20—25 prosentin leikkaukset luonnonvara-alan koulutukseen siihen yksikköhintaan. Hyvä, että sitä nyt lähdettiin vielä ruotimaan. Ja kun tässä kuultiin perussuomalaistenkin puheenvuoroja, niin luotetaan siihen, että se luonnonvara-alan rahoitus hoidetaan kuntoon eikä sinne leikkauksia tehdä. Se on varmasti meillä yhteinen tavoite.

Mutta sitten, arvoisa rouva puhemies, haluan vielä sanoa, että jää pöytäkirjoihin merkinnyt, tähän kokeiluun ja tähän lakiesitykseen liittyen, että on nostettu esille huoli tähän toiminnanohjauskokeiluun liittyen. Siis siihen tulisi 40 koulutuksen järjestäjää, olisi käytännössä vapaat kädet järjestää koulutusta, käytännössä vapaat kädet järjestää myöskin englannin kielellä koulutusta. Ja kun me tiedämme, minkälaista vääntöä on tässäkin salissa käyty esimerkiksi englanninkielisistä tutkinnoista, niin varmasti jokainen tietää nyt, että kun tällainen muutos ollaan tekemässä ja sitten kun kaksi kolmasosaa koulutuksen järjestäjistä jää tämän ulkopuolelle — toki ne ovat pienempiä — niin sieltä voi palautetta ruveta tulemaan, miten tasapuolinen tämä uudistus sitten onkaan.

Sitten vielä tähän rahoituslakiin liittyen: Todellakin, kun nämä säästöt on nyt tehty, ne säästöt kohdistuivat aika pitkälti aikuisopiskelijoihin, toisen tutkinnon suorittajiin. Ja kyllä vahvasti näyttää siltä, että tämä uusi rahoituslaki, rahoitusmalli, saattaa hyvinkin kohdistua sinne samoihin koulutuksen järjestäjiin, samoilta alueille kuin nämä edelliset leikkaukset. Tämä on meidän mielestämme toinen riski tässä, vaikka niillä portailla, viiden ja kymmenen prosentin portailla, se ikään kuin estetään, niin että ei voi tulla esimerkiksi 15—20 prosentin leikkauksia tai muutoksia. Mutta kyllä tämä on aito huoli, miten tämä sitten esimerkiksi niitä maakuntien ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kohtelee.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

23.09 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Minä nyt ajattelin puhua vähän suuta-ni puhtaaksi vielä tästä asiasta, että miten tämä on muuttunut.

Elikkä silloin, kun minä olen ollut ammattikoulussa, vuodet ovat olleet muistaakseni 87:stä 89:ään. Tosiaan silloin käytiin ammattikoulua 38 tuntia viikossa kahdeksasta neljään ja perjantaina kahdeksasta kahteen ja oli isoja luokkia. Siellä oli kuri. Siellä jos pölläili, niin ne pölläilyt sitten korvattiin. Ja siellä ei lintsattu, sieltä ei oltu pois, ja minun mielestäni se oli tehokasta ja siellä tuli keskimäärin hyvää opetusta. Tai siis opetus oli hyvää, mutta oppimistuloskin oli keskimääräisesti hyvää. Sieltä kaikki valmistuivat, ja kaikki jou-tuivat tekemään kaikki työt. Tämähän on muuttunut aika paljon 30 vuodessa.

Nyt kun puhutaan, että leikataan rahoituksesta, niin kaikki tietävät, miksi leikataan. Val-tiomme velkaantuu ylitse, ja ehkä tästäkin on vähän sillä lailla juustohöylätyyppisesti otet-tu, kuten varmaan monesta muustakin paikasta, ja sekin on mielestäni ymmärrettävää, [Tuomas Kettusen välihuuto] mutta voitaisiinko siellä tehdä jotain muuten? Miten se opet-tajan työnkuva on muuttunut? Siitä on tavallaan tullut vähän enemmän semmoinen päivä-kotimainen, siellä joudutaan kaitsemaan opiskelijoita, soittamaan perään, että mikset sinä ole koulussa, tule nyt tänne, sinun pitäisi olla jo täällä koulussa, koulu on alkanut kahdek-salta.

Sitten sinne on tullut kaikenlaista erilaista sähköistä päiväkirjaa. Jos minä saisin päättää, niin me palattaisiin vielä semmoiseen vanhaan päiväkirjaan ja ruvettaisiin siihen kirjoitta-maan niitä poissaoloja. Ja aina jos olet pois, niin se korvataan. [Tuomas Kettunen: Tehän olette hallituksessa! Mitä hallitus aikoo tehdä?]

Mutta se oppilasmateriaalikin on varmaan muuttunut, niin kuin kaikki tiedätte: perus-opetuksesta ei välttämättä kovin hyvää ja laadukasta materiaalia tule sillä tavalla kuin en-nen. On kaikenlaista virikettä, nuorilla puhelimia ja muita, jotka häiritsevät jo sitä perus-opetusta. Sitten sinne on tullut minun mielestäni vähän sellaista — kirjoitinkin tänne — kaikkea soopaa. Siis se opettajan työnkuva on muuttunut aika paljon: siellä kaikenlaisia hankkeita pyörii, opetussuunnitelman päivytystä siellä pyörii. Ja sitten kun se opetussuun-nitelma saadaan vihdoin ja viimein tehtyä, niin arvatkaas mitä Opetushallitus rupeaa teke-mään seuraavana? Ne rupeavat tekemään sille samalle alalle heti uutta opetussuunnitel-maa, joka tähtää sitten kolmen vuoden päähän, ja siinäkin kysytään mielipiteitä ja osallis-tumista, ja opettajan työstä osa menee sitten siihen.

Sitten, miksi tunnit ovat vähentyneet? No, minä uskon aika vahvasti siihen, että aina kun palkat ovat nousseet, niin sitä samaa tahtia, kun palkat ovat nousseet, opiskelijoiden lähi-tunnit ovat lähteneet laskemaan. Tiedän yhden opettajan, joka sanoi, että kun hän on tullut tänne opettajaksi, niin hän sai silloin näin ja näin paljon palkkaa, ja tuntipalkka on noussut, mutta sitten opetustunnit ovat vähentyneet ja käytännössä se käteenjäävä raha on pysynyt samana. Että tämä ei ole mikään tämän hallituksen juttu, että yhtäkkiä nyt kaikki on huo-nosti. Tämä tilanne on vain valunut vuosien saatossa, hallituskausien aikana tämmöiseksi. Minun mielestäni siellä liikaa keskitytään... Sanotaan, että siellä on jonkinlainen digitali-saatio ehkä tietyillä aloilla, mitkä ovat sellaista fyysistä ja raakaa työtä. Ei niillä aloilla tar-vitsisi ehkä opettaa tietokoneen ympärillä kauheasti niitä asioita. Kielitaito on yksi sem-moinen asia, mikä on tavallansa hankalaa, että se hyvin monilla oppilailla sekoittaa opin-toja. Jos he eivät ole kielellisesti lahjakkaita, niin tuntuu, että se vaikeuttaa muitakin op-piaineita.

Sitten tällä kielitaidolla voin viitata myös siihen, että on perin kummallista, että muuta-mia vuosia sitten, kun tuli iso määrä ihmisiä tuolta pikkuisen kauempaa, vuosina 2015 ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

2016, heitä sijoitettiin jonkun vastaanottokeskuksen toimesta kielikurssille. He ikään kuin vuodessa suorittivat peruskoulun, ja sitten kuitenkin näitä käytännössä kielitaidottomia sijoitettiin ammattikouluihin, ja he pääsivät sinne aloille. He jopa ohittivat suomalaisia opiskelijoita tässä prosessissa, kun heillä oli yhtäkkiä niin hyvä todistus. Opettajien työstä on mennyt aivan valtava määrä siihen, että on jouduttu vahtimaan kielitaidottomia turvapaikanhakijoina tänne tulleita työntekijöitä. Heillä ei ole ollut oikeasti valmiuksia lähteä vielä opiskelemaan ammattia.

En tiedä. Toivotaan, että saadaan parempi tästä paketista, mutta haasteita tässä tulee olemaan. Se on meillä kaikilla tiedossa. [Tuomas Kettunen: Hyvin puhuitte suun puhtaaksi!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viljanen.

23.16 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mäenpää nosti edellä hyvin esille huolia ammatillisen koulutuksen haasteista. Tosin puhetta kuunnellessa minulle jäi hieman epäselväksi se, mitä edustaja Mäenpää, perussuomalaiset tai hallitus aikoo näihin haasteisiin vastaamiseksi tehdä. [Tuomas Kettunen: Ei mitään! — Juha Mäenpää: Puhuin suuni puhtaaksi!]

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Siponen aiemmin oli huolestunut ja vetosi hallituspuolueisiin ja maan hallitukseen sen osalta, että luonnonvara-alan koulutuksen koulutusmäärärahat tulisi turvata ja koulutuspaikat säilyttää, antaa luonnonvara-alan koulutusta antaville yksiköille riittävä rahoitus edelleenkin tuottaa laadukkaita koulutuspalveluita. Tämä huoli on äärimmäisen aiheellinen. Nyt esillä eri vaiheissa olleet, ammatilliseen koulutukseen kohdistetut leikkausuhat käytännössä tarkoittaisivat luonnonvara-alalla esimerkiksi sitä, että koko eteläisessä Suomessa ei välttämättä kyettäisi enää tarjoamaan luonnonvara-alalla koulutusta kasvihuonetuotantoon. [Tuomas Kettunen: Ohhoh!] Ja kun samaan aikaan olemme voineet lukea ja perehtyä esimerkiksi uusiin ravintosuosituksiin tai siihen, että kasvihuonetuotannossa piilee Suomella äärimmäisen suuri kasvupotentiaali, niin olisi äärimmäisen lyhytnäköistä politiikkaa, jos tältä alalta, näistä koulutussuunnista, vedettäisiin nyt rahoitus pois.

Toivottavasti — ja luotan tässä hallitukseen — luonnonvara-alan ammatillisen koulutuksen määrärahat turvataan, toiminta saa jatkua ja etenkin nyt jo aikuiskoulutuksen leikkauksista kärsineet yksiköt pystyisivät jatkossakin tuottamaan näitä erittäin osaavia alan ammattilaisia niin luonnonvara-alan kaikkiin tuotantosuuntiin ja toimintamuotoihin kuin esimerkiksi etenkin kasvihuonetuotantoon. Olen vieraillut näissä yksiköissä, ja siellä on ollut kyllä syvää huolta sen suhteen, miltä tulevaisuus näyttää: voidaanko tulevaisuudessa esimerkiksi tätä kasvihuonetuotantokoulutusta enää Suomessa järjestää ollenkaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen.

23.19 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä edellä edustaja Mäenpää hyvin viittasi nykyisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskelukykyyn — moniin muihinkin asioihin, mutta puutun nyt vain tähän opiskelukykykokonaisuuteen. Aivan oikein edustaja kantoi huolta siitä, millä tavalla tämän päivän nuoret sitten pystyvät opiskelemaan ja suorittamaan opintonsa ja sitä kautta etenemään elämässä eteenpäin.

On aivan totta, että jos me katsotaan historiallisesti, niin varsinkin täällä ammatillisen koulutuksen puolella oli totuttua, että esimerkiksi keskeyttämismäärät olivat huomattavas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2024 vp

ti korkeammat kuin vaikkapa sitten yleissivistävällä puolella. Tämänhän takia sitten edellisenkin hallitus tämän reformin nimeltä ”oppivelvollisuus” sääti, jotta jokainen tänä päivänä suorittaisi vähintään sen toisen asteen koulutuksen. Ja kun nyt näitä ensimmäisiä tietoja katsotaan tämän reformin jälkeen, niin voidaan todeta, että on se tässä ainakin auttanut. Siltä osin voidaan sanoa, että ollaan menossa eteenpäin.

Mutta sitten tämän opiskelukyvyn osalta on totta kai väliä sillä, mitä tässä ammatillisen koulutuksen kokonaisuudessa tehdään, miten se resursoidaan, mutta on valtavan paljon merkitystä myös sillä, mitäs siellä koulupolulla ennen tätä toista astetta tapahtuu. Ja väittäisin, että sillä on ratkaiseva merkitys, millä tavalla me pystymme jo perusasteella antamaan ihmisille sellaiset valmiudet, että voi hakeutua sitten eteenpäin toiselle asteelle joko yleissivistävälle puolelle tai ammatilliselle puolelle. Ja tästä annan nyt kyllä yhden tunnustuksen hallitukselle, että ne panostukset, joita te perusasteelle teette, ovat minun mielestäni aivan perusteltuja. Varmastikin, jos otetaan huomioon nyt oppimistulosten lasku viimeisten kymmenien vuosien ajalta, suuremmillekin panostuksille olisi tarvetta, mutta edes nämä panostukset, joita hallitus sinne tekee, ovat kyllä tervetulleita.

Mutta sitten, kun katson tästä budjettikirjastakin näitä kokonaisuuksia, jotka liittyvät kuntien taloudelliseen kykyyn ylläpitää sitä perusasteenkin koulutusta, huoleni kyllä herää siitä, millä tavalla nyt tämä oppimistulosten lasku voitaisiin pysäyttää ja kääntää nousuun, koska se nimenomaan vaatii, että me pystymme täällä perustasolla nyt tekemään vahvistuksia ja pystymme huolehtimaan siitä, että jokainen todella peruskoulusta eteenpäin menevä saa sitten sellaiset valmiudet, että kykenee myös sen toisen asteen tutkinnon suorittamaan ja sitä kautta etenemään elämässä sitten eteenpäin.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.